CHANGE
Campaign for sexual Health & Gender Equality
Climate change as common ground
Collectively see(d)ing a climate of care
Every action counts
UCOS

CHanGE in actie

CHanGE (Campaign for sexual Health & Gender Equality) is een project over gendergelijkheid en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR). De campagne wil het draagvlak versterken voor de mondiale strijd voor gendergelijkheid en een rechtvaardige toegang tot SRGR, en bijdragen aan verandering in de eigen Belgische context. CHanGE is een project van het Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking.

Tijdens juli en augustus van 2022 trokken de deelnemende jongeren naar Mozambique, India en Egypte. Tijdens deze reizen ontmoetten we verschillende activisten en organisaties die werken rond gendergelijkheid en seksuele rechten, en gingen hierbij specifiek op zoek naar de impact van klimaatverandering.

Het zijn de verhalen van deze inspirerende activisten en organisaties die werken aan verandering, die hier centraal staan en de basis vormen voor de campagne.

De klimaatbeweging in België is de laatste jaren steeds groter geworden: studenten brossen voor de bossen, klimaatmarsen mobiliseren tienduizenden mensen en ook burgerlijke ongehoorzaamheidsacties worden op poten gezet om de alarmerende toestand van het klimaat aan te kaarten en krachtdadige politieke beleidsacties af te dwingen. “Het is vijf voor twaalf”, klinkt het vaak – maar velen ondervinden nu al de desastreuze gevolgen van de opwarming van de aarde. Wat bovendien vaak onderbelicht blijft zijn de structurele mechanismen die aan de basis liggen van de klimaatcrisis.

Zo kunnen we het niet over de klimaatcrisis hebben, zonder het ook over kapitalisme en kolonialisme te hebben. Klimaatrechtvaardigheid is hierbij een centraal begrip. Klimaatrechtvaardigheid is een strijd die onlosmakelijk verbonden is met de strijd tegen andere onderdrukkende systemen. Aangezien de verschillende vormen van onderdrukking onderling met elkaar verbonden zijn en dezelfde wortels delen, is het belangrijk om deze met elkaar te verbinden en op gemeenschappelijke grond actie te voeren. Daarenboven schuiven politieke beleidsmakers vaak ‘oplossingen’ naar voren die de lasten en de verantwoordelijkheid bij de meest kwetsbaren leggen. Ook dit toont aan waarom de klimaatcrisis een sociale crisis is.

Net daarom wil deze CHanGE-campagne verschillende sociale bewegingen verbinden met de klimaatbeweging, om ervoor te zorgen dat onze oplossingen niet enkel ecologisch duurzaam, maar ook sociaal duurzaam zijn. Zo roepen we “climate change as common ground” om systeemverandering te eisen.

Wereldwijd zijn er organisaties en activisten die nu al werken op die intersecties tussen klimaat en sociale crisissen. CHanGE ging met enkele van hen in ontmoeting in Egypte, India en Mozambique. Zij vormen de inspiratie voor de verschillende strijdpunten die deze campagne formuleert.

Hoe ziet een inclusieve klimaatbeweging er dan uit? Een inclusieve klimaatbeweging is er een die intersectioneel is. Het is een beweging die zich niet enkel uitspreekt tegen uitbuiting van het klimaat, maar ook tegen andere vormen van uitbuiting op basis van ras, gender, klasse, et cetera. Een inclusieve klimaatbeweging neemt historische onderdrukkingen onder de loep om te timmeren aan een toekomst van klimaatrechtvaardigheid. Een inclusieve klimaatbeweging is antikoloniaal en antikapitalistisch. Het is een beweging die inheemse kennissystemen eerbiedigt. Een beweging die streeft naar een “climate of care”, waarin zorg voor de aarde en elkaar centraal staan.

Dit is William, co-founder van Albimoz, een organisatie die zich inzet voor de rechten van mensen met albinisme in Mozambique. Tijdens dit interview kwam de intersectie tussen klimaat, gender en albinisme naar boven. Zo legde hij uit hoe zowel vrouwen die albinisme hebben te maken krijgen met veelvoudig gendergerelateerd geweld alsook hoe de klimaatverandering mensen met albinisme zwaar raakt. Ook uit dit interview bleek hoe klimaatrechtvaardigheid in verband staat met de onderdrukking van mensen in precaire situaties, in dit geval mensen met albinisme in Mozambique.

De klimaatcrisis vergroot bestaande ongelijkheden

"Women in Mozambique are very powerful; they have the strength that is needed to keep this country going. Nevertheless, their hard work is impacted by climate change."
– Odilia Marques

De klimaatverandering groeit meer en meer uit tot een globale crisis, met een ontwrichtende impact op samenlevingen wereldwijd. En toch is die impact niet overal even groot. Mensen en regio's die het meest geraakt worden (Most Affected Peoples and Areas; MAPA) kloppen met de vuist op tafel om aandacht te vragen voor hun precaire situaties waar ze zelf amper verantwoordelijkheid voor dragen. Maar ook binnen samenlevingen zitten er veel verschillen. Bestaande ongelijkheden worden in crisissituaties enkel maar groter. Dat leren we niet enkel uit onderzoeken, maar ook uit de geleefde ervaringen wereldwijd. Zowel in India als in Mozambique zijn het vooral vrouwen die in de landbouw werken en de gevolgen van droogtes en overstromingen als eerste merken. Bovendien zijn het de kwetsbaarsten die als eersten geconfronteerd worden met bijvoorbeeld het wegvallen van gezondheidsdiensten of de toegang tot voedzaam voedsel.

Dit is Carla Souza van Pathfinder. Carla legde ons uit hoe klimaatverandering SRGR negatief beïnvloedt en genderongelijkheid in Mozambique versterkt.

Ook de Egyptische organisatie Al Shehab Foundation vertelt hoe gemarginaliseerde groepen de grootste slachtoffers zijn van deze crisis. Mensen die (binnenlands) vluchten voor de gevolgen van klimaatopwarming hebben vaak amper een vangnet, en komen snel terecht in de informele economie of huishoudelijk werk. Dit maakt hen kwetsbaar voor uitbuiting, gendergerelateerd geweld en misbruik. De stichting begon in 2001 met het helpen van de ontheemden in een sloppenwijk in Caïro. Ze identificeerden hun problemen en hielpen migranten bij het verkrijgen van dezelfde basisbehoeften als elke andere burger. Gender empowerment en seksuele gezondheid staan centraal in hun werk. Daarnaast werkten ze samen met de overheid om de infrastructuur in deze sloppenwijken op te zetten.

In België lijkt het misschien alsof we nog weinig impact merken van de klimaatcrisis, maar toch ontstaat nu al een basis voor meer ongelijkheid. Want maatregelen die ons tegen een veranderend klimaat of klimaatgerelateerde crisissen moeten beschermen, zijn enkel toegankelijk voor een beperkt publiek – denk maar aan degelijke isolatie of duurzame energievoorzieningen. Willen we een verdere ontwrichting van onze samenleving onder de nakende klimaatcrisis tegengaan, moeten we oog hebben voor de bestaande ongelijkheden. Net daarom wil deze campagne verschillende sociale bewegingen verbinden met de klimaatbeweging, om ervoor te zorgen dat onze oplossingen niet enkel ecologisch duurzaam, maar ook sociaal duurzaam zijn.

Er is nood aan een platform voor de verscheidenheid aan kennis en expertise rond klimaat

“Leaving your ethnocentricity behind starts with the assumption that there is always a question to be asked.”
– Farah Kamel

Ons huidig klimaatdiscours staat sterk in het teken van ‘moderne’ ‘oplossingen’. De vraag focust zich niet zozeer op hoe we onze levensstijl kunnen aanpassen, maar wel op hoe we de status quo kunnen behouden mits een aantal technologische ‘quick fixes’. Dat onze technologische vooruitgang een belangrijke rol kan spelen in het tegengaan van de klimaatcrisis betwist niemand – de vraag is echter of daar de sleutel ligt voor het probleem.

In gesprek met activisten Anugrah Bhatt en Vandana Shiva leerden we dat vandaag de dag veel inheemse en epistemische kennis (kennis vanuit de natuur, dat raakt aan de limieten van de menselijke kennis) verloren gaat, of niet op waarde geschat wordt. Zij pleiten dan ook voor kennissoevereiniteit of een kennisdemocratie: het erkennen, respecteren en eren van diverse kennissystemen. Denk aan: de kennis van onze grootouders en boeren, die voortkomt uit eeuwenlange ervaring en praktijk. Maar ook de kennis van inheemse culturen, die geworteld zijn in experimenten en relaties met biodiversiteit en ecosystemen.

“Wat is jullie indigenous knowledge?” vroeg Anugrah ons. Dat wij geen idee hebben, toont aan dat we in de Belgische samenleving vrijwel geheel vervreemd zijn van onze geschiedenis, natuur en traditionele kennis. Nochtans zit onze verhouding met ons leefmilieu sterk verweven in alle aspecten van onze cultuur.

Dit is Farah Kamel van Dayma, een organisatie die werkt rond ecotoerisme en “biomimicry”. Neem zeker eens een kijkje op hun website voor meer informatie over deze thema’s en hun manier van werken: https://dayma.org/.

Hoe verplaatsen we ons? Wat eten we? Hoe dragen we zorg voor elkaar? Waar vinden we ademruimte? Hoe verwarmen we onszelf? Het zijn vragen waar een enorme verscheidenheid aan antwoorden op bestaat. En net die verscheidenheid is cruciaal om elkaar te beïnvloeden en de antwoorden te bieden die we soms zelf niet zien.

De Egyptische organisatie Dayma zet actief in op het verbinden van kennis en ervaringen. Via eco-tours tonen ze hoe de natuur zich laat kenmerken door een verscheidenheid aan oplossingen en ideeën. Dat idee willen ze doortrekken naar de aanpak van de klimaatcrisis: “If you diversify your solutions, you are more likely to end up having something that works for more people.”

De verscheidenheid aan klimaatacties verdient en heeft recht op erkenning, ondersteuning en middelen

“Strike every Friday, but grow a garden every other day.” – Vandana Shiva

Door het vele activisme dat de klimaatcrisis op de agenda wil zetten, zijn we vandaag vertrouwd met een heleboel slogans. Van “Change the system, not the climate” tot “Go vegan!”. Het weerspiegelt de breedte van de bestaande voorstellen om de crisis tegen te gaan. Sommigen pleiten voor individuele actie, anderen plaatsen de verantwoordelijkheid bij het systeem. Het zorgt er soms voor dat we verward geraken: welke klimaatactie heeft al dan niet zin? Moeten we zelf in actie schieten? Of verliezen we ons dan in een te individuele strijd en moet het beleid eerst veranderen?

In India ontmoetten de studenten niemand minder dan Indiaas wetenschapster en vermaard ecofeministe Vandana Shiva. Als een van de boegbeelden van het ecofeminisme is ze een toonaangevende stem op vlak van klimaatrechtvaardigheid. Zowel haar analyses als de voorstellen die ze lanceert, houden steeds rekening met de bestaande ongelijkheden en hoe de klimaatcrisis die uitvergroot. Centraal in haar filosofie staat de noodzaak om terug in contact te treden met de natuur, waar we te veel van vervreemd zijn.

Dit is Vandana Shiva in haar kantoor in New Delhi. Gender(gelijkheid) en feminisme spelen een centrale rol in Shiva’s werk. Ze richtte Navdanya op, waar ze haar filosofie in de praktijk brengt: https://www.navdanya.org.

De crisis lost zich enkel op door daad bij woord te voegen: je moet het systeem bekritiseren, maar tegelijk moet je in je eigen leven manieren zoeken om connectie te vinden met je leefmilieu. In een gesprek met Greta Thunberg vatte ze het als volgt samen: staak voor het klimaat op vrijdag, maar onderhoud je eigen tuin alle andere dagen.

Het zijn inspirerende woorden die voor reflectie zorgen over de manier waar op we in onze eigen samenleving klimaatactie promoten. We zitten namelijk in een stevige “koolstoftunnelvisie”: een sterke fixatie op de hoeveelheid CO2 er vrijkomt. Dat verklaart waarom we prat gaan op elektrische wagens of lokaal geproduceerd voedsel. Het zorgt er echter wel voor dat we de bredere milieu- en sociale vraagstukken uit het oog durven verliezen. Elektrische batterijen hebben impact op biodiversiteit, lokale landbouw zorgt evengoed voor een beschadiging van ons leefmilieu. ‘Groene’ oplossingen vereisen bovendien vaak ook de extractie van eindige grondstoffen, waarbij bruine en zwarte lichamen verder uitgebuit worden.

De sleutel ligt daarom niet per se in de zo beperkt mogelijke uitstoot van koolstofgassen, maar eerder in de manier waarop we onszelf verhouden tegenover onze omgeving en de natuur waarin we leven. We zien ook in de Belgische context dat er bijzonder veel initiatieven leven die elk afzonderlijk misschien niet de crisis oplossen, maar collectief wel zorgen voor een verstandhouding die ons bewuster met het milieu laten omgaan.

WAT KAN JE ZELF DOEN:

- Luister naar de grote verscheidenheid aan expertise rond klimaat. Veel stemmen van activisten wereldwijd worden amper gehoord, maar verdienen erkenning voor hun geleefde ervaring.
- Steun lokale initiatieven rond duurzaamheid (bv voedsel, boerderijen, …)
- Stap af van het opbod aan ‘meest verantwoorde levenskeuzes’, en kijk wat je in je eigen omgeving kan doen om bewust met je leefmilieu om te gaan.
- Woon een van de evenementen van Climate Change as Common Ground bij.

OVERZICHT EVENEMENTEN…

Navigating your food/t print | A festival on food, culture and sustainability

Zaterdag 19 november // 13:00-21:00 // Korenbeekstraat 133, Sint-Jans-Molenbeek

Voeding is meer dan wat er op je bord ligt. Voeding heeft de kracht om via ingrediënten, aroma’s, kleuren en geuren je terug te voeren naar een bepaalde tijd en plek. Het maakt zo deel uit van onze identiteit en cultuur.

Anderzijds leggen ingrediënten vaak een lange weg af voor ze in de kookpot belanden en hebben ze een niet te onderschatten impact op onze ecologische voetafdruk.

Hoe zorgen we ervoor dat, in tijden van migratie en klimaatopwarming, je qua voeding niet hoeft te kiezen tussen duurzaam leven of je identiteit ten volle beleven. Hoe kan je, met andere woorden, het lokale en het globale aan elkaar koppelen in duurzame voeding? How do you navigate your food and foot print?

Ga samen met ons op zoek naar antwoorden tijdens dit eendaagsfestival rond voeding, cultuur, duurzaamheid en identiteit! Kom mee op ecotour, roer mee in de potten tijdens de kooksessie en leg je oor te luister in de paneltalk over de politics of food.

Dit event werd mogelijk gemaakt door YOUCA en is een samenwerking tussen de jongeren van CHanGE en WeDecolonizeVUB.

Gratis event, registratie via de CHaNGE sociale media vereist. Voertaal Engels.

The Living Climate Library

Maandag 28 november // 17:00-20:00 // Boekhandel Limerick, Koningin Elisabethlaan 142, Gent

Op 28 november openen we de deuren van onze Living Climate Library!

Het principe is simpel: in plaats van een boek, leen je een interessant gesprek, een inspirerend verhaal, een persoonlijke ervaring uit een catalogus van diverse sprekers. Tegenover wie kan je plaatsnemen? Verwacht onder andere Mathieu Charles, Philsan Osman en Steven Vromman! Zij nemen jou mee in hun beleving rond de vraag: 'Wat betekent klimaatrechtvaardigheid voor jou?'

Laat de verhalen binnensijpelen en laat ruimte voor de verscheidenheid aan stemmen en visies. Je kan tussen deze gesprekken door even rust nemen om met elkaar in dialoog te gaan en de verhalen en foto's van activisten in India, Mozambique en Egypte te bekijken. Er zijn slechts enkele regels: stel je open op, heb respect voor elkaar en de omgeving en laat je helemaal meenemen door het verhaal.

Gratis event. Voertaal Nederlands.

Connecting the Mic | Challenging mainstream discourse on climate through art

Vrijdag 2 december // 18:30-22:00 // Het Bos, Ankerrui 5/7, Antwerpen

De ontmoetingen met activisten in het buitenland die de impact van klimaatverandering aan den lijve ondervinden, herinneren ons er nogmaals aan dat individuele ervaringen ertoe doen in het klimaatverhaal. Persoonlijke getuigenissen zijn zelfs hard nodig, omdat ze ons de onderlinge verbondenheid van klimaatverandering, gender en seksuele gezondheid laten zien. En wij faciliteren graag een podium voor deze verhalen!

Op 2 december organiseren we ons slotevenement Connecting the Mic, een avond waarmee we het mainstream klimaatdiscours willen uitdagen door middel van kunst. Want wij geloven dat kunst een geweldige manier is om mensen met elkaar te verbinden. Kom genieten van de live performances, en verken verhalen over klimaat die nog te weinig gehoord worden.

Wil jij zelf het podium beklimmen en je gedachten en ervaringen met betrekking tot de relatie tussen klimaatverandering, gender, seksuele gezondheid, race, leeftijd, disability … op een artistieke manier delen? Dat kan! Grote of kleine statements. Abstract, to the point of simpelweg recht uit het hart. Luid, ingetogen of volledig stil. Muziek, (audio)visueel, dans, poëzie, proza… Elke vorm en elk verhaal is welkom. Iedereen kan meedoen. Meld je aan via de CHanGE sociale mediakanalen.

Gratis event. Voertaal Nederlands.

VERBINDINGSMOMENTEN

Onze reizen toonden het belang van verbinding aan: "We zijn allemaal kleine kampvuurtjes, als we al onze kampvuurtjes samenleggen kunnen we één groot vuur aanwakkeren", vertelde een Egyptische activiste ons. En wij willen graag het vuur voor verbinding verder aanwakkeren met onze campagne.

Een inclusieve klimaatbeweging neemt klimaatrechtvaardigheid als uitgangspunt. Omdat we het belangrijk vinden om verschillende sociale bewegingen die verschillende vormen van onderdrukking aankaarten, met elkaar willen verbinden, organiseren we twee verbindingstafels. Deze ontmoetingsmomenten richten we in om met diverse studenten- en middenveldorganisaties in gesprek te gaan rond de thema's klimaat, gender, racisme en armoede. We gaan op zoek naar hoe we deze onderlinge strijden met elkaar kunnen verbinden. Deze gesprekken worden georganiseerd onder begeleiding van facilitator Mathieu Charles, in besloten kring. Benieuwd naar de uitkomst van deze rondetafels? Kom naar het slotevent 'Connecting the Mic' op vrijdag 2 december om te ontdekken wat we uit deze gesprekken geleerd hebben!

Check de website voor meer CHanGE!

UCOS - Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking
Pleinlaan 5 | 1050 Brussel | contact@ucos.be
www.ucos.be

@ucosfanpage @change_ucos

Met de steun van:

V.U. Frank Verstraeten, Pleinlaan 5, 1050 Brussel